

Ірина Казанчук

*кандидат юридичних наук, доцент,
член-кореспондент Академії адміністративно-правових наук,
доцент кафедри адміністративного права та процесу факультету №1,
Харківський національний університет внутрішніх справ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-4269-2749>*

СУТНІСТЬ ТА ЗНАЧЕННЯ МЕТОДУ ПЕРЕКОНАННЯ В СФЕРІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОЇ ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО ПРИРОДНОГО СЕРЕДОВИЩА В УКРАЇНІ

Анотація. У статті досліджується сутність і зміст поняття «переконавання» як вагомого адміністративного методу впливу на поведінку людей, з'ясовано його значення в діяльності правоохоронних органів щодо недопущення правопорушень в галузі охорони навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів в Україні. Надано власне визначення переконавання у сфері охорони навколишнього природного середовища з точки зору адміністративного права як адміністративного методу забезпечення уповноваженими державними органами належного стану охорони навколишнього природного середовища та природокористування шляхом застосування системи заходів впливу виховного та заохочувального характеру на свідомість і поведінку суб'єктів природоохоронних відносин з метою формування у них звички добровільного і сумлінного виконання вимог законів та інших правових норм, що регулюють природоохоронну сферу.

У статті автор надав характеристику основних форм реалізації методу переконавання в природоохоронній сфері, а саме: а) правове виховання та правова освіта; б) індивідуальна профілактична робота з правопорушниками; в) інформаційно-роз'яснювальна робота серед дітей і дорослого населення; г) постійне інформування населення органами публічного адміністрування про зміни в законодавстві, заходи реалізації державної і регіональних програм екологічного напрямку; д) поширення і популяризація передового вітчизняного та зарубіжного досвіду природоохоронної діяльності; е) застосування заходів заохочення морального, морально-матеріального та матеріального характеру. Особливу увагу приділено питанню формуванню екологічної правової культури в суспільстві. Автором зроблено висновок про те, що форми методу переконавання у сфері охорони навколишнього природного

середовища різноманітні та численні, що унеможлиблює приведення їх чіткої класифікації.

Ключові слова: охорона навколишнього природного середовища, методи адміністративного впливу, переконання, профілактика, попередження адміністративного правопорушення, поліція, екологічна правова культура.

Iryna Kazanchuk

*Candidate of legal sciences, associate professor,
corresponding member of the Academy of administrative and legal sciences,
associate professor of the department of administrative law and process of
faculty 1 of Kharkiv National University of internal affairs, Ukraine,
<https://orcid.org/0000-0003-4269-2749>*

THE ESSENCE AND SIGNIFICANCE OF THE PERSUASION METHOD IN THE SPHERE OF ADMINISTRATIVE AND LEGAL ENVIRONMENTAL PROTECTION IN UKRAINE

Abstract. The article examines the essence and content of the concept of «conviction» as a powerful administrative method of influencing people's behavior, and its significance in the activities of law enforcement agencies in preventing crimes in the field of environmental protection and use of natural resources in Ukraine is clarified. The proper definition of conviction in the field of environmental protection is provided from the point of view of administrative law as an administrative method of ensuring by authorized state bodies the proper state of environmental protection and nature use by applying a system of educational and encouraging influence measures on the consciousness and behavior of subjects of nature protection relations with the aim formation in them of the habit of voluntary and conscientious fulfillment of the requirements of laws and other legal norms regulating the nature protection sphere.

In the article, the author described the main forms of implementation of the persuasion method in the field of environmental protection, namely: a) legal education and legal education; b) individual preventive work with offenders; c) informational and explanatory work among children and adults; d) constant informing of the population by public administration bodies about changes in legislation, measures to implement state and regional environmental programs; e) dissemination and popularization of advanced domestic and foreign experience in environmental protection activities; e) application of moral, moral-material and material incentives. Particular attention is paid to the issue of the formation of environmental legal culture in society. The author concluded that the forms of the

method of persuasion in the field of environmental protection are diverse and numerous, which makes it impossible to give them a clear classification.

Keywords: environmental protection, methods of administrative influence, conviction, prevention, prevention of administrative offense, police, environmental legal culture.

Постановка проблеми. Як і в усьому світі, в Україні суспільні відносини у важливих сферах публічного адміністрування розвиваються під впливом інтеграційних процесів. А після того, як 23 червня 2022 року Європейська рада ухвалила рішення про надання Україні статусу кандидата на членство в Європейському Союзі, перед українською владою постало надзвичайно важливе завдання: виконання додаткових зобов'язань на шляху до ЄС щодо прискорення процесу адаптації законодавства України до права Європейського Союзу та здійснення докорінних політичних, соціально-економічних, правових та інституційних реформ в Україні, спрямованих на розбудову розвинутої і сталої демократії [1]. І в першу чергу це стосується сфери природоохорони.

У сучасних умовах трансформації суспільного життя в Україні власно усвідомлення серйозності проблеми погіршення екологічної ситуації в державі активізували діяльність громадських інституцій і уповноважених державних органів в природоохоронній сфері. Проте задіяні правові механізми і природоохоронні заходи, що впроваджуються державними структурами, нажаль, не дали очікуваних результатів. Основними причинами такого становища, зокрема, можна визначити: відсутність системного підходу до формування і реалізації державної екологічної політики особливо, враховуючи наявність бойових дій на всій території України та нещадне знищення лісів, тварин, рослин тощо [2]; недосконалість нормативно-правової бази та інституту адміністративної відповідальності; недовіра державного й громадського контролю за раціональним використанням природних ресурсів; неузгодженість дій між суб'єктами управління природними ресурсами (а часто й корумпованість державних структур при прийнятті управлінських рішень); низький рівень екологічної культури населення; відсутність достатніх фінансових коштів на здійснення природоохоронних заходів, та відповідних екологічних програм і ресурсозберігаючих проектів; неефективність заходів, спрямованих на протидію адміністративним і кримінальним правопорушенням у сфері природоохорони й природокористування. У цьому аспекті велике значення надається застосуванню правоохоронними органами системи адміністративно-правових методів з метою впливу на поведінку кожної окремої людини та суспільну свідомість взагалі з метою бережливого ставлення до навколишнього природного середовища в умовах воєнного стану. Адже, підтримуючи екологічний правопорядок в країні, держава

забезпечує життєдіяльність населення та майбутнє існування людства в цілому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі значну увагу питанню організаційно-правового забезпечення екологічної безпеки приділено в працях В.І. Андрейцева, А.М. Бабенко, О.М. Бандурки, О.С. Баб'яка, П.Д. Біленчука, С.М. Гусарова, Є.В. Додіна, О.М. Заржицького, А.С. Поклонського, В.І. Семчика, О.М. Хіміч, Ю.С. Шемчученка, В.В. Янчука. У той же час попри деякі напрацювання теоретичної бази стосовно сфери охорони навколишнього природного середовища багато важливих питань залишилися поза увагою вчених. Так, недостатньо дослідженою є проблема визначення та застосування системи адміністративно-правових засобів, за допомогою яких правоохоронні органи виконують природоохоронну функцію держави.

Метою статті обрано дослідження сутності переконання як важливого адміністративного методу діяльності правоохоронних органів в сфері охорони навколишнього природного середовища і природокористування, та окреслити шляхи удосконалення нормативно-правових засад реалізації основних форм адміністративно-правового методу переконання з метою удосконалення стану охорони навколишнього природного середовища. Для досягнення зазначеної мети завданнями статті є: надати характеристику методу переконання та охарактеризувати форми його реалізації в природоохоронній сфері, визначити нормативно-правові акти, які регулюють природоохоронну діяльність поліції.

Виклад основного матеріалу. На підставі Конституції України, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» наша держава здійснює забезпечення гармонійної взаємодії суспільства і природи, раціонального використання, ефективної охорони і вчасного відтворення природних об'єктів через закріплення відповідних вимог в адміністративному законодавстві, яке визначає правові основи організації і здійснення охорони природного середовища. Крім того, в Законі України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» визначені стратегічні цілі і завдання природоохоронної діяльності [3]. В сучасних умовах стан охорони навколишнього природного середовища окрім належного нормативно-правового регулювання природоохоронної сфери і дотримання загальнообов'язкових правил забезпечується також застосуванням комплексу природоохоронних організаційних заходів, і насамперед ефективних адміністративних методів впливу, які сприяють підвищенню свідомості та поведінки учасників природоохоронних відносин до бережливого ставлення до природи, реалізації особистих інтересів не на шкоду природному середовищу. Мова йде про необхідність запровадження системи заходів примусового, превентивного й попереджувально-профілактичного характеру, кінцевий успіх яких досягається шляхом

об'єднання зусиль правоохоронних органів, інших органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та різних верств громадськості в галузі охорони навколишнього природного середовища.

Одне із центральних місць у різноманітності засобів впливу на поведінку особи надається переконанню та примусу, які визначені найвагомішими серед адміністративно-правових методів. Вони визнаються також універсальними і всеохоплюючими методами державного управління в цілому. Якщо звернутися до наукових праць з адміністративного права та теорії управління, виявляється, що адміністративний примус та переконання найширше застосовуються в усіх сферах управлінської діяльності, в тому числі у протидії правопорушенням в природоохоронній сфері. Вони становлять систему засобів впливу держави (в особі уповноважених державних органів та їх посадових осіб) на свідомість і поведінку людей, що є необхідною умовою нормального функціонування державних структур та громадських об'єднань, всього процесу управління.

Необхідно звернути увагу, що у сучасній науковій юридичній літературі акцентується увага переважно на застосуванні у природоохоронній діяльності органів державної влади методу примусу, а не переконання. Адміністративні важелі впливу у сфері природокористування передбачають, у першу чергу, накладення адміністративних стягнень (в основному штрафів) на фізичних осіб (пересічних громадян та посадових осіб) за порушення адміністративного (природоохоронного) законодавства. Втім лише такий підхід вже втрачає свою ефективність. Так, О.М. Бандурка стверджує, що надмірне використання адміністративного примусу перетворює державні органи в суто каральні, що створює певну загрозу правам, свободам та інтересам людини [4, с. 177]. На сьогодні при переході до нової моделі взаємовідносин держави і особи акцент зроблено на пріоритетності інтересів і прав власно громадянина, а отже, як у випадку із правовим статусом Національної поліції уся діяльність державних органів повинна зводиться до сервісно-обслуговуючого статусу [5]. Це дозволяє вказати на звуження ролі адміністративного примусу з наданням переваги застосуванню методу переконання. Зокрема, у дослідженнях С.М. Гусарова, А.Т. Комзюка доводиться пріоритетність методу переконання над примусом в діяльності державних органів [6, с. 68], у тому числі і у сфері природоохорони.

У адміністративній науці суть методу переконання полягає у впливі на свідомість та поведінку людини з метою формування у неї правильних переконань, розуміння необхідності сумлінно виконувати вимоги закону і інших правових норм [7, с. 213], а зміст включає комплекс різноманітних заходів виховного і заохочувального характеру, спрямованих на формування звички добровільно виконувати встановлені правові норми [4, с. 347]. Іншими словами, застосування методу переконання сприяє формуванню у громадян

правильної суспільно-корисної поведінки, розумінню необхідності добровільного, активного виконання приписів, правил і норм, які функціонують у суспільстві.

Крім того, переконання – це особливий засіб впливу, і як наголошують Ю. Битяк, В. Гаращук, В. Галуцько, є системою заходів правового і неправового (тобто організаційного) характеру, що виявляється у застосуванні державними органами роз'яснювальних, виховних та заохочувальних методів, спрямованих на формування у громадян свідомої звички, спрямованої на додержання правових вимог (розумінні чіткого виконання законів), а також почуття недопустимості їх порушення, що являє собою необхідну умову успішної побудови правової, демократичної держави [8, с. 289-290].

Треба визнати, що у більшості випадків в Україні посадові особи і громадяни виконують вимоги загальнообов'язкових правил, що стосуються забезпечення встановлених правил природоохорони і раціонального природокористування добровільно. Звісно, діяльність, яка здійснюється правомірно і добросовісно, має заохочуватися державою.

Отже, узагальнюючу наукові позиції більшості вчених можемо дати власне визначення поняття переконання у сфері охорони навколишнього природного середовища з позиції адміністративного права – як адміністративного методу забезпечення уповноваженими державними органами належного стану охорони навколишнього природного середовища та природокористування шляхом застосування системи заходів впливу виховного та заохочувального характеру на свідомість і поведінку суб'єктів природоохоронних правовідносин з метою формування у них звички добровільного і обов'язкового виконання вимог законів та інших правових норм, що діють у вказаній сфері. Як свідчить досвід країн-членів Європейського Союзу, покращення стану охорони навколишнього природного середовища залежить від продуманої й науково обґрунтованої системи превентивних заходів, основою яких є аналіз факторів, причин і умов, що сприяють скоєнню екологічних правопорушень [9, с. 96-98]. При цьому необхідно приділити увагу: а) формам впливу на громадську думку з метою її формування; б) вивченню провідного зарубіжного і вітчизняного досвіду взаємодії правоохоронних органів з засобами масової інформації, громадськими (екологічними) організаціями; в) покращенню правового механізму впровадження новітніх інформаційних технологій; г) правове виховання та покращення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед населення [9, с. 101]. Відповідно, засоби переконання є первинними, провідними і найбільш ефективними.

Слід зазначити, що форми переконання різноманітні та численні, тому привести чітку їх класифікацію неможливо. Аналіз наукової літератури та практичного досвіду адміністративної діяльності органів поліції вказує, що

метод переконання реалізується в різних формах, основними з яких є: а) правове виховання та правова освіта; б) індивідуальна профілактична робота з правопорушниками; в) інформаційно-роз'яснювальна робота серед дітей і дорослого населення; г) постійне інформування населення органами публічного адміністрування про зміни в законодавстві, заходи реалізації державної і регіональних програм екологічного напрямку; д) поширення і популяризація передового вітчизняного та зарубіжного досвіду природоохоронної діяльності. Усі ці форми мають позитивні результати у сфері охорони навколишнього природного середовища якщо застосовуються комплексно і залежно від ситуації, особливостей кожного регіону країни, специфіки повноважень того чи іншого державного органу. Тому, окрім перерахованих, можуть бути застосовані правоохоронними органами в природоохоронній сфері і, на нашу думку, матимуть свою результативність й такі форми переконання, як: пропаганда бережливого ставлення до об'єктів природи; інформування ЗМІ і населення про виявлені причини і умови, що сприяють скоєнню екологічних порушень, результати природоохоронної діяльності в регіонах і країни загалом (покращення інформаційної взаємодії); застосування заходів заохочення (морального і матеріального характеру) до активних і добросовісних суб'єктів природоохоронної діяльності; проведення спільних з населенням, громадськими організаціями екологічних заходів; широка критика в ЗМІ (на сторінках Інтернету) дій підприємств, державних органів, поведінки окремих осіб, які порушують природоохоронне законодавство; правова агітація тощо.

Розглянемо деякі з вказаних форм методу переконання більш детально, вказуючи на їх ефективність і особливу актуальність в умовах воєнного стану. Так, згідно статті 66 Конституції України, кожен зобов'язаний не заподіювати шкоду природі, культурній спадщині, відшкодовувати завдані ним збитки [10]. В умовах розвитку процесу інформатизації суспільства такі форми, як правове виховання та пропаганда правомірної поведінки в природоохоронній сфері, що складають основу у формуванні екологічної правосвідомості населення. У цій важливій справі перевага віддається загальній стратегії дій правоохоронців і представників мас-медіа у поширенні, так званого, «правового всеобучу» – організації системи правового інформування населення про зміни у діючому адміністративному законодавстві, оприлюднення на веб-сайтах органів державної влади управлінських рішень, що прийняті їх посадовими особами з природоохоронних питань в регіонах, недопущення порушень вимог загальнообов'язкових правил, які встановлені, зокрема, Законами України «Про охорону навколишнього природного середовища», «Про тваринний світ», «Про охорону атмосферного повітря», «Про природно-заповідний фонд України», Кодексом України про адміністративні правопорушення, Про надра,

земельним, водним, лісовим законодавством, тощо. У здійсненні цієї форми переконання важлива роль надається підрозділам сектору превенції Національної поліції та підрозділам водної поліції (дільничним офіцерам поліції, патрульної поліції тощо). Також особливе значення у формуванні комунікаційної політики має метод демонстрування передового міжнародного та вітчизняного досвіду діяльності правоохоронних органів в природоохоронній сфері.

Неабияке значення має і така форма впливу на свідомість суспільства як вивчення громадської думки щодо діяльності правоохоронних органів в сфері природоохорони з метою виявлення правильних важелів впливу та формування думки громадськості щодо обов'язкової допомоги державним структурам в проведенні природоохоронних заходів, формуванні в суспільстві ідеології бережливого ставлення до об'єктів природи. Така робота, насамперед, включає в себе: проведення опитування окремих груп населення за допомогою анкет і інтерв'ю; застосування можливостей ЗМІ (Інтернету); спостереження, яке надає можливість поглиблювати знання і розуміння закономірностей людської поведінки. Звісно, ця робота повинна виконуватися постійно та у сукупності з іншими заходами. Слід відмітити, що є потреба в удосконаленні існуючої системи дослідження громадської думки і реагуванні на неї, зокрема, через здійснення екологічного моніторингу та аудиту, проведення роз'яснювальної роботи серед осіб, які бажають взяти участь у природоохоронній діяльності.

Іншою важливою формою переконання є роз'яснювально-профілактична та діяльність уповноважених державних органів. З точки зору природоохоронної сфери профілактичну діяльність слід розглядати як певний вид діяльності державних органів і громадських організацій, яка спрямована на виявлення і усунення причин і умов, які сприяють вчиненню екологічних проступків. Вона здійснюється шляхом: проведення науково-практичних семінарів, конференцій, «круглих столів», прес-конференцій, репортажів і інтерв'ю з важливих питань природоохоронного характеру; правової реклами; кінострічок з питань, у яких би висвітлювався позитивний досвід природоохоронних заходів; поширення художніх і документальних фільмів. Пріоритетною формою переконуючого характеру є пропаганда серед дорослого населення та молоді (в дошкільних, шкільних, вищих освітніх закладах). У цьому напрямку цікавим є приклад роботи поліцейських органів Швеції, де дітям з трьох років поліцейській інспектор прищеплює повагу до закону, розповідає про норми поведінки, наслідки правопорушень в галузі охорони довкілля [9, с. 87].

Свої позитивні наслідки мають також: видання і поширення друкованої продукції правового напрямку, проведення бесід і лекцій у школах, ліцеях з екологічних питань; виступи у центральній та місцевій пресі, на радіо і

телебаченні з роз'ясненням норм чинного адміністративного законодавства; створення спеціальних телепрограм для обговорення актуальних проблем розвитку відносин у сфері природоохорони; систематичне проведення регіональних і загальнодержавних конкурсів в соціальних мережах на краще висвітлення екологічних проблем та шляхів їх рішення; формування постійного активу представників мас-медіа, творчих колективів і організацій, що об'єдналися на основі спільності інтересів для покращення природоохоронної діяльності. Крім того, є необхідність у покращенні індивідуальної і масової профілактичної роботи підрозділів Національної поліції серед населення. Визнано, що індивідуальна профілактика спрямована на недопущення (запобігання і припинення) правопорушень з боку конкретної особи, а тому має більшу ефективність [8, с. 257]. Наведене вказує на перевагу особистих прийомів громадян, безпосередніх зустрічей з представниками громадських формувань, ЗМІ, колективами підприємств і організацій, робота зі зверненнями громадян; своєчасне інформування населення про результати діяльності уповноважених державних органів, тощо. Головне те, що ці акції повинні бути постійними, мати цілеспрямований і плановий характер.

Значний внесок у діяльність з попередження екологічних правопорушень роблять громадські екологічні організації та громадські формування правоохоронного напрямку. Головною особливістю природоохоронної діяльності громадських формувань є профілактична і попереджувальна спрямованість. Члени таких формувань активно виявляють осіб, які скоюють екологічні правопорушення, здійснюють значну профілактичну роботу серед населення щодо роз'яснення правил, норм та стандартів, які діють у сфері організації природокористування, забезпечення екологічної безпеки.

Важливу роль в покращенні стану охорони навколишнього природного середовища відіграє також наявність сучасної правової бази, що регулює праввідносини в цій сфері та створення діючого правового механізму формування екологічної культури в суспільстві. В усіх випадках дотримуватися вимог екологічної культури примушує закон, суворий до руйнівників і забруднювачів природи, тобто людина до осмислення важливості екокультури приходять через заборону, табу та покарання за протиправні дії. Очевидно, що потрібні різні шляхи правової «екологізації» людської діяльності, загальним принципом якої повинно стати раціональне природокористування. У наш час екологічна культура, крім світоглядних і технологічних зрушень, стає ще й могутнім чинником усталення процвітаючих суспільств. Це характерно для багатьох країн, зокрема, Японії, Швеції і Німеччини, де екологічна культура формується під суворим «оком» закону і забезпечується ефективною превентивною діяльністю правоохоронних органів [6, с. 143-144]. Тому у цих країнах спостерігається

подовження тривалості життя населення. Це ще один аргумент на користь потреби розвитку екологічної культури в суспільстві. Зважуючи на це та враховуючи національні традиції, властиві кожній країні, треба визнати, що екологічна культура в загальному розумінні має для всіх країн спільний вектор: думання та мислення – з одного боку, життя та діяння – з іншого. Отже, організаційно-правовий механізм формування «екокультурного населення», по суті, полягає у впливі на свідомість і поведінку кожного пересічного громадянина за допомогою організаційно-правових і економічних заходів з метою формування у нього правильних переконань щодо бережливого ставлення до природи, розуміння необхідності сумлінного і добровільного виконання вимог правових норм.

У свою чергу, формування екологічної правової культури в суспільстві можливо через: впровадження європейських норм і стандартів якості управління сферою збереження просторової, видової різноманітності і цілісності природних об'єктів і комплексів; науково обґрунтоване використання в діяльності державних та громадських інституцій ефективних екологічних, економічних і соціальних важелів впливу; прогнозування стану навколишнього середовища; гласність при прийнятті рішень, реалізація яких впливає на стан природного середовища, формування у населення екологічного світогляду; науково обґрунтоване нормування впливу господарської та іншої діяльності на природне середовище з урахуванням стану екологічної ситуації, що склалася в регіонах України. І на останок хотілося б відмітити значимість заохочувальних заходів, що відображають позитивну оцінку державою правомірної поведінки громадян, та є дієвим засобом переконання. Так, позитивна оцінка правомірної поведінки громадян у природоохоронній сфері могла б виражатися в застосуванні до них заходів заохочення морального, морально-матеріального та матеріального характеру, зокрема, до членів громадських формувань (за результатами їх діяльності), або до окремих громадян, які брали активну участь в природоохоронних заходах, або до працівників засобів масової інформації за найбільш повне і об'єктивне висвітлення природоохоронної діяльності.

Як бачимо, усі перераховані форми переконання здійснюються з метою покращення стану природоохорони, і мають не примусовий, а превентивний та попереджувальний характер, адже покликані сприяти вихованню громадян у дусі неухильного дотримання законів. Вони позитивно позначаються на стані природного середовища і, в решті решт, мають привести до активізації дій громадськості та зниження кількості правопорушень у природоохоронній сфері.

Висновки. Таким чином, враховуючі усе вищезазначене, можна дійти висновку, що переконання як адміністративний метод в діяльності правоохоронних органів в сфері охорони природного середовища має вагоме

значення, адже призначений вплинути на свідомість і поведінку людини таким чином, щоб переорієнтувати її в правомірному напрямку за допомогою заходів виховного характеру. В решті решт, результативність та ефективність заходів переконання передбачає: не допущення порушень встановлених вимог і правил природокористування; формування суспільства, в якому панує екокультура; відповідність норм національного законодавства нормам та стандартам ЄС.

Література:

1. Європарламент підтримав надання Україні статусу кандидата в ЄС [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://suspilne.media/253073-evroparlament-pidtrimav-nadanna-ukraini-statusu-kandidata-v-es/>

2. Довкілля і війна / Офіційний сайт ЕПЛ. – Режим доступу: <http://epl.org.ua/environment-tax/dovkillya-ta-vijna/>

3. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року : Закон України від 28 лютого 2019 р. № 2697-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2019. – № 16. – ст. 70.

4. Адміністративне право України. Загальна частина : академічний курс : [підручник] / О.М. Бандурка, Ю.П. Битяк, В.М. Гаращук та ін.; за заг. ред. О.М. Бандурки. Х. : Золота миля, 2011. – 584 с.

5. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 №580-VIII // БД «Законодавство України» / ВР України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19>

6. Актуальні проблеми адміністративно-правового регулювання діяльності Національної поліції України: монографія / Гусаров С. М., Салманова О. Ю., Комзюк А. Т., Музичук О. М., Казанчук І. Д. / МВС України ; ХНУВС. – Харків : Факт, 2022. – 452 с.

7. Ковалів М. В. Переконання та примус як загальні методи впливу в органах виконавчої влади // Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. серія юридична. – 2015. – Вип. 1. – С. 211-219.

8. Адміністративне право України. Повний курс : підручник / В. Галуцько, П. Діхтєвський, О. Кузьменко та ін.; за ред. В. Галуцька, О. Правоторової. – Видання четверте. – Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2021. – 656 с.

9. Казанчук І. Д. Паблік рілейшнз в діяльності органів внутрішніх справ : монографія. – Х. : Основа, 2003. – 198 с.

10. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст.141.

References:

1. Europarlament pidtrimav nadannya Ukraini statusu kandidata v ЄS [*The European Parliament supported granting Ukraine the status of a candidate for the EU*]. (n.d.). *suspilne.media*. Retrieved from <https://suspilne.media/253073-evroparlament-pidtrimav-nadanna-ukraini-statusu-kandidata-v-es/> [in Ukrainian].

2. Dovkillya i viyna [*Environment and war*]. (n.d.). *epl.org.ua*. Retrieved from <http://epl.org.ua/environment-tax/dovkillya-ta-vijna/> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukraini «Pro Osnovni zasady (stratehiyu) derzhavnoyi ekolohichnoyi polityky Ukrayiny na period do 2030 roku» [*The Law of Ukraine «On the Basic principles (strategy) of the state environmental policy of Ukraine for the period up to 2030»*], February 28, 2019, № 2697-VIII]. (2019). *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine*. № 16. pp.70. [in Ukrainian].

4. Bandurka, O.M., Bytyak, YU.P., Harashchuk, V.M., et al. (2011). *Administrativne pravo Ukrainy. Zahal'na chastyna : akademichnyy kurs [Administrative law of Ukraine. General part: academic course]*. Kharkiv : Zolota mylya. [in Ukrainian].

5. Zakon Ukraïni «Pro Natsional'nu politsiyu» [*The Law of Ukraine «On the National Police»*]. (2015, July 02, №580-VIII). (n.d.). zakon.rada.gov.ua. Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19> [in Ukrainian].

6. Gusarov, S. M., Salmanova, O. Yu., Komzyuk, A. T., Muzichuk, O. M., & Kazanchuk, I. D. (2022). *Aktual'ni problemi administrativno-pravovogo reguluvannya diyal'nosti Natsional'noi politsii Ukraïni [Actual problems of administrative and legal regulation of the activities of the National Police of Ukraine]*. Ministerstvo vnutrishnikh sprav Ukraïni ; KhNUVS. Kharkiv : Fakt [in Ukrainian].

7. Kovaliv, M. V. (2015). *Perekonannya ta prymus yak zahal'ni metody vplyvu v orhanakh vykonavchoyi vlady [Persuasion and coercion as general methods of influence in executive authorities]*. Naukovyy visnyk L'vivs'koho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav: seriya yurydychna. [in Ukrainian]. Vyp. 1, 211-219.

8. Halun'ko, V., Dikhtiyevs'kyi, P., Kuz'menko O., et al. (2021). *Administrativne pravo Ukrainy. Povnyy kurs [Administrative law of Ukraine. Complete course]*. Vydannya chetverte. – Kherson : OLDI-PLYUS [in Ukrainian].

9. Kazanchuk, I. D. (2003). *Pablik rileyshnz v diyal'nosti orhaniv vnutrishnikh sprav [Public relations in the activities of internal affairs bodies]*. KhNUVS. Kharkiv : Osnova[in Ukrainian].

10. *Konstitutsiya Ukraïni [Constitution of Ukraine, June 28 1996, № 254k/96-VR]. (1996). Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Bulletin of Verkhovna Rada of Ukraine. №30. pp.141. [in Ukrainian].*